

PARTNERING BETWEEN KINDERGARTEN AND FAMILY FOR QUALITY EDUCATION AND UPBRINGING OF CHILDREN

Tsenka Todorova
Kindergarten "Pinokio", Rouse
 Bulgaria

Резюме:

В статията се разглежда проблемът за комуникацията между учители и родители в детската градина в контекста на изграждането на партньорски взаимоотношения, основани на взаимното разбиране и приемане. Описани са често срещани комуникативни стратегии в поведението на родителите и са изведени модели на взаимоотношенията между учители и родители. На тази база са изведени някои практически акценти за утвърждаване на комуникация на партньорство с родителите в полза на постигането на педагогически цели.

Общуването с родителите в училище е междуличностно взаимодействие и носи проявленията на всяко социално общуване, свързани с влиянието на индивидуалните различия, на субективността при взаимното възприемане, на равнището на социално-комуникативна компетентност на партньорите в комуникацията и т.н. От друга страна, то е професионално взаимодействие, защото в него общуващите участват от позициите на определени социални и професионални роли – съответно родител и учител. Това придава специфика, поставя рамки на отношенията и налага спазването на определени правила. Най-често комуникацията с родителите се разгръща по повод обсъждане на поведението на децата или на техните постижения. Другият съдържателен фокус на общуването е свързан с привличането на родителите като партньори на детската градина в подготовката на различни инициативи или при поддържане на учебната среда.

Възпитанието е старо, колкото човечеството. Затова вечният въпрос: „Правилно ли обичаме децата?“ тревожи непрекъснато душите на родители и учители от Древността до днес. Някои модерни автори са на мнение, че е достатъчно детето да получи домашно образование, но така то ще си остане завинаги самотно и дистанцирано от социалната среда на връстниците и на другите хора. Във века на компютърните технологии и информационното пресищане, единствено в детската група детето ще порасне като равно с равни. Никой възрастен не може да му осигури взаимоотношения с други деца на неговата възраст, особено сега в малките и непълни семейства /52 % от децата се отглеждат в непълни семейства, а 12 % - общуват с родителите си от разстояние чрез скайп. Статистиката е изнесена от Янка Такева/. И тук именно възникват противоречия, понеже детската градина не може да замени семейството. Напоследък някои недоброжелателни журналисти и неправителствени родителски организации некоректно се опитват да скарат цялото българско учителство с родителите, с които ние имаме традиционно добри взаимоотношения. На това предизвикателство на времето днес ние отговаряме с обич към децата, с вдъхновение и с творчески постижения! Правилната социализация и успешното израстване на малкия човек са съвместен проект на родители, учители и служители на детската градина, който трябва да се реализира с взаимно уважение и респект! Според една африканска поговорка: „Възпитанието на детето е работа на цялото племе“. Ето защо ние учители и родители

заедно имаме едни и същи цели: Да опазим здравето и живота на нашите деца, да ги обичаме и подкрепяме, за да израснат уравновесени, щастливи, креативни и успешни хора, активни участници в присъщите им групи в живота им на възрастни. Първата група, а и първото училище за малкото дете е неговото семейство. Именно тук то придобива първоначален опит за всичко, включително и за това да създава взаимоотношения с околните. Затова родителят е първият учител за детето, а според някои автори и най-добрия учител [4]. Във възрастта от нула до три години в повечето случаи децата принадлежат само на своите родители. Масару Ибука, новатор в обучението на малките деца и автор на книгата „Всичко се решава преди детската градина“ настоява, че някои човешки умения е невъзможно да бъдат развити, ако не са били усвоени още в невръстна възраст. При новородените преобладаващата част от мозъчните вериги все още не са „Оперативни“. Детето се ражда с безкраен потенциал за развитие, но стимулирането на мозъчните клетки между раждането и третата година чрез четене на приказки, говорене и слушане на тиха музика се оказва решаващо за неговото бъдеще. Четенето особено на български приказки, толкова добронамерени, събрали мъдростта и вярата в доброто на българина, развива мозъка на детето и то усвоява говора по-рано. През 2017 год. се проведе изследване на 42 деца от ДГ „Пинокио“ - Русе, на възраст 6-7 години, което показва, че само на около 40 % от децата се четат приказки и то само понякога. За сравнение през 1995 години на всички обследвани 24 деца на същата възраст родителите четат приказки [14]. Ако преди 23 години приказката и детската художествена литература заедно с телевизията оказват балансирано въздействие върху развитието на детето, то сега литературата за деца е агресивно изтласкана от детския свят и нейното място бързо се заема от телевизията и компютърните технологии. Напоследък българските деца проговарят по-късно, именно защото родителите общуват словесно с тях много по-малко, средно шест минути на ден, в сравнение с времето преди навлизането на компютърните технологии. Телевизията не може да замени живото общуване на родителите с детето. Мозъчните вълни при децата са по-бавни и затова живеят в настоящия момент. Децата не притежават съзнателния ум на възрастните, който казва: „Това е много трудно“. Затова развитието им може да се забави или ускори в зависимост от думите на родителите си и другите хора [9]. В хода на детското развитие капацитетът на мозъка на тригодишна възраст нараства до 80 %. На четири години вече се развиват и челните лобове. Ето защо всичко се решава преди детската градина. От друга страна, дори на една година детето може да се справи с електронните играчки – телефони, таблети, лаптопи, но на кого е нужно това, щом то губи живата връзка с околните /50 % от децата на 7 години имат профили в социалните мрежи. Лошото поведение на малчуганите Матюс [9] обяснява с подсъзнанието. „Детето не притежава съзнателния ум на възрастния, за да разграничава приемливото във филмите от неприемливото в реалния живот. Подсъзнателният му ум вярва на всякаква информация [9]. Във възрастта до три години от голямо значение са позитивните послания, за които пише Джон Кехоу в книгата си „Подсъзнанието може всичко за деца“. Той препоръчва вместо да кажем на детето „Не тичай!“, да отправим посланието: „Върви бавно!“ . От друга страна трябва да се кара не на детето, а на лошата постъпка и да приучваме малкото към правила, за да разбере, че като всички хора има права, но и задължения. Развитието на емпатия е съществена особеност на емоционалната интелигентност, чието разгръщане започва още от най-ранно детство. „Емоционалната интелигентност е способността да се идентифицират и да се управляват емоциите – собствените и на другите хора [3]. Една от най-важните задачи на семейството, а и по-късно на детската градина, е детето да идентифицира и да назовава своите чувства – „Тъжен съм“, „Гневен съм“, „Радостен съм“, което е един от начините за справяне с негативните чувства. Отричането или обогатяването на емоциите не им помага да изчезнат, нито отслабва влиянието им върху детето. Освен назоваването на собствените емоции, вместо предприемане на агресивни действия, съществуват различни начини за контролирането им, на

които родителят е длъжен да научи детето още в ранно детство: помощ от другар за разрешаване на проблема, споделяне с възрастен; разказ за своите чувства; напускане на ситуацията; прегръдка. В своята теория на избора Уилям Гласър [7] пък акцентира върху ролята на избора при децата и условията за изграждане на топла връзка между родителя и детето. Когато детето е информирано от родителите за последствията от действията си, тогава то може да избира, нищо, че понякога ще греша. Главното правило на теорията на избора при възпитанието на децата е никога да не се прилага като възпитателна мярка нещо, което би накърнило доверието между родители и деца: критика, заплахи, прекалено строги наказания, подмамване с подаръци, връщане към минал провал на детето. То трябва да чувства, че го обичат независимо от грешните постъпки. Откритият разговор, предлагането на съвест, без да се натрапва готово решение, е верният път към сърцето на детето. Преди детската градина, за да се приспособи по-бързо към новата среда, детето е необходимо да разполага с определен набор от навици, комуникативни и социални умения: да спи и да се храни по едно и също време, като използва прибори, да се облича и съблича с помощта на възрастния, да съобщава за нуждите си, да може да говори, да има положително отношение към детската градина. Ако детето вижда майка си разтроена, когато го води за първи път в детската градина или родителите го заплашват, че ако не слуша ще го изпратят в детската градина, то ще мисли, че това е лошо място и ще се страхува да бъде там. Извинението към детето, когато ние възрастните сме сгрешили, добрата дума и дори безмълвната прегръдка заздравяват връзката между родителите и децата. Детето активно участва в семейния живот и се чувства важна част от него, когато се включва в достъпни съвместни дейности с останалите членове на фамилията: пазаруване, готвене с мама, подреждане, сервиране, ремонт с тате, настолни игри, излети, разходки, посещения на музеи, кина, театри и др. Традиционното образование съчетава моменти на строгост и толерантност. Малкият човек подражава не на това, което му казваме, а на това, което му показваме [1];[12] ;[15]. Топлата връзка между родителите и детето е от решаващо значение, то да се чувства важна част от семейството. Основен регулатор на поведението и едновременно ориентир за детето е личният пример на родителите . Затова, ако едно дете бъде отглеждано в среда, изначално враждебна на неговите нужди, то никога няма да се развие по задоволителен начин. При агресивна семейна среда детето възпроизвежда агресията и в детската група и я закрепва в характера си на възрастен човек или израства плахо и неуверено в себе си. Родителят, привърженик на прекалено строгите методи и физически наказания не е силен родител [1]. Въпреки, че живеем в 21 век, статистиката сочи, че 68 % от родителите [1] организират домашното възпитание на принципа: наложително е да окажем физическо насилие над детето, преди да го изпратим за вода, за да не счути стомните, понеже после и да го бием, вече няма смисъл. То няма права и трябва да си знае мястото. Такова дете се чувства необичайно и не може да изгради съпричастност нито към своето семейство, нито после към предучилищната група. В детската градина децата, свикнали да ги удрят у дома, очакват и учителят да реагира по същия начин, както таткото. Те стават страхливи и подтиснати или агресивни към другите в групата. Затова е от такова голямо значение единството в изискванията и отношенията на родители и учители към детето въкъщи и в детската градина. Някои семейства мислят, че се придържат към свободното възпитание, а всъщност прехвърлят цялата отговорност за образованието и развитието на детето върху педагозите от детската градина. Такива неангажирани семейства оставят детето само на себе си, без контрол и ограничения, но и без топлина и подкрепа. Практически то не участва в семейния живот на възрастните. Това, което родителите се стремят да осигурят на малкия човек са пари, храна, дрехи и играчки, с които децата не се заиграват задълго. А детската привързаност не се купува. Играйки сами, те не могат задълго да се съсредоточат върху играта, често чупят вещи и правят безброй бели с надеждата някой да им обърне внимание и да почувстват значими. Така се създават хиперактивните деца с дефицит на вниманието. През последните 15 години техният брой се е увеличил с 43 % според

Прудей [12]. В детската градина те трудно се приспособяват към новите изисквания и неефективно се включват в образователния процес. Без родителски пример, без дневен режим, без редуване на различни дейности, без правила, но и без права, те остават необичани и необичащи, безотговорни и несоциални за цял живот.

Други родители са привърженици на либералното възпитание. Детството е време само за удоволствия и мама и татко правят всичко вместо малчуганите. Когато родителите правят твърде много за децата си, децата няма да направят много за себе си. Ръководен принцип на либералните семейства е удовлетворяването преди всичко на желанията, а не на нуждите и на основните потребности на детето. Детето винаги има право както у дома, така и навън. То расте без установен дневен режим. Либералните майки се чувстват длъжни непрекъснато да забавляват децата си и поради това често прибегват до услугите на електронните детегледачки – телевизия, планшети, телефони, с които децата се занимават навсякъде: в колата, в мола, в парка. Така не им остава време да поскучат и сами да проявят творчество в откриването на интересни за тях игри.[1]; [12] Родителите не им вменяват никакви задължения и не поставят ограничения, водени от мисълта, че детето е малко и когато порасне само ще научи кое е правилно и кое не. Така неволно то е лишено от възможността да се учи от своите грешки. Родителите искат децата им да ги приемат като техни приятели. А детето в предучилищна възраст има нужда не от приятел /такъв то ще намери в предучилищната група/, а от ???родител, който да го подкрепя и да осветява пътя му. Майчината любов задушава всеки порив на детето към самостоятелност и инициатива. Така се създава един малък безотговорен деспот, който никога няма да се грижи, уважава и обича някого, освен себе си, включително и своите родители, когато остарят. Една част от тези деца, макар и трудно, в детската градина успяват да свикнат с изискванията на средата и, подражавайки на другите деца в групата и на възрастните, започват да се самообслужват и се включват активно в образователния процес и в социалния живот на предучилищната група. Техните родители са изненадани от разликата в поведението на детето в детската градина и вкъщи. Други деца от либерални семейства обаче трудно се адаптират към режима, разнообразното меню, усилията и изискванията на детската градина. Причината е, че техните родители искат непрекъснато да контролират процеса на тяхното израстване като поставят условия, че детето ще посещава детската градина, само ако не спи, не яде, или не се обучава с другите деца там. Ако детето привикне към права, но и към някои ограничения и правила в семейството, то ще расте спокойно, щастливо и успешно и в предучилищната група. Ето защо синхронът в изискванията на родители и учители към децата е от толкова голямо значение. Детската градина се придържа към принципите на традиционното българско образование. Тук децата се включват активно в изграждането на правила на поведение и взаимодействие. Тъй като не могат да пишат и да четат, те могат да ги нарисуват: „Ние не се бием, а се обичаме“; „Когато имаме проблем, съобщаваме на възрастния“, „По време на следобедния сън, не пречим на другите да почиват“ и т.н. Редица специалисти и учени обосновават необходимостта от правила при възпитанието на детето [4];[15]. Каквото и да правим ние учителите, все пак семейството винаги си остава „трамплин, на който в даден момент децата трябва да застанат и да скочат в морето на живота[2]. Този трамплин се поддържа от четири важни стълба: любов към себе си и към другите; уважението, правилата и общуването, чрез което могат да се поправят останалите три. Искреното и постоянно общуване е необходимо условие, за да бъде скокът успешен и детето да извърви пътя на срещата с другите хора. Основният начин на общуване започва с въпросите, зададени искрено: „Как си?“, „Как мина денят ти?“, „Искаш ли да поговорим?“. Правата и задълженията са неотменна част от любовта към детето, ако искаме да израсне като отговорен човек и да го подготвим успешно за среща с „другите“, които ще дойдат в живота му. От друга страна „съвместното виждане на семейството“ е по-широко и пълно в сравнение с мнението на всеки отделен член на фамилията.

Именно то е залегнало в методиката на американския семеен психолог Дрейкър, наречена „семеен съвет“. Главната цел на подобен съвет е да попълни дефицита на общуване – основна причина за конфликтите в семейството. В семейния съвет участват всички членове на семейството, живеещи под един покрив /в това число дядо, баба и малките деца/. Обсъжда се всичко, което е свързано със семейството. Отсъстващият следва решенията, които бъдат взети. Семейното събиране не решава всички проблеми, но сплотява семейството. Така децата се учат да излагат своите проблеми, да изразяват своите чувства, но и да уважават другите. Затова е важно не само да се дискутира, но и да се разбере гледната точка на другия. Семейният съвет дава чувство за самоценност – много важно качество, което може да се култивира само в семейството. Редовното участие на децата в семейния съвет е добра подготовка за живота. У тях се развива усещане за социално равнопоставеност – те разбират, че макар и да са още малки, гласът им е също така важен, както и мнението на другите. Виждат как възрастните уважават чуждото мнение, как семейният свят се управлява не от властта и силата, а от равенството и справедливостта. Ние, българите имаме богат опит в семейните събирания на родители, деца, баби и дядовци около масата и обсъждане на възникналите проблеми.

В миналото българските фамилии обсъждат всичко там, край софрата, където си разпределят работа за утре, вземат общи решения относно предстоящи годеници, венчавки, кръщенета, празници. Всеки, независимо млад или стар, разказва и научава по нещо ново за другия. При това традициите успешно регулират поведението на членовете на семейството и играят ролята на правила и норми. Именно така българското семейство е възпитавало своите деца и ги подготвяло за срещата с другите хора. Има на какво да се учим от старите традиции и да върнем към тях в нашето съвремие. И понеже между родители и учители има много повече общи неща, отколкото различия, този модел на общуване е приложим и в детската градина. Още в детската група децата решават в екип различни задачи и всяко от тях има право мнението му да бъде чуто и взето предвид. Според мен с такава цел се създадоха и обществените съвети към образователните учреждения. Тяхната роля е не толкова икономическа, колкото да се сплотят родители, учители и деца и да се осигури единодействие на всички участници в общуването и социалното взаимодействие в системата.

Какво обединява добрите родители и учители? Това е топлата връзка с детето. Съществуват два типа добри учители: тези, на които учителството е професия и те преподават, за да получат заплати и другите, за които учителството е призвание. Първата група педагози са изключително педантични и дисциплинирани професионалисти. Те преподават учебния материал прецизно и стриктно, съгласно всички изисквания на учебния план и програмата на детската градина и въпреки това не получават очакваните резултати. Децата не ги слушат и не внимават по време на образователните ситуации, понеже „просто не учат от хора, които не харесват“ [11]. Тези учители изпитват страх от нововъведенията. Никога не признават грешките си и при никакви обстоятелства не биха се извинили на децата. Винаги се чувстват длъжни всеки ден да информират родителите за постъпките на децата и неефективното им участие в образователния процес. Ето защо понякога се получават конфликти между родителите и тях. Втората категория учители не се придържат стриктно към образователното съдържание за деня, което предстои децата да усвоят, те с удоволствие отговарят на детските въпроси и даже някой спонтанен въпрос преобразява изцяло предварително замисленото от учителя и беседата взема съвсем нова посока. Непрекъснато внасят хумор и настроение при групата. Тези учители компютаризират учебния процес, непрекъснато експериментират с нови средства и методи и докато учат децата, сами се учат от тях. За тях няма теми „табу“, така както няма и лоши деца, понеже са успели да създадат топла връзка с малките. Децата им вярват, обичат ги и с интерес се включват в образователния процес. Тези учители никога не натоварват уморените родители с излишна информация, не се оплакват, освен когато с поведението си детето е застрашило своя

живот или живота и здравето на някой друг. Те акцентират върху доброто и постиженията на детето и след това споделят нещо обезпокояващо в развитието на малчугана, ако това е наложително. Учителите с призвание никога не спорят с родителите пред детето и не го принуждават да взема нечия страна, защото то обича безусловно и майка си, и учителите си. Този подход подобрява емоционалния комфорт на всички участници в общуването: деца, родители, учители. Така всички възрастни и деца сплотяват своите усилия в една обща цел – образованието, което става съвместен проект на родители и учители, реализиран в взаимно уважение и респект! ‘В детските градини - пише С. Вълчева се допълва семейното възпитание. Заедно с това се ограничава възможността на родителите да участват в живота на децата си и да осъществяват своята възпитателна дейност. Ето защо е необходимо родителите активно да се включват в дейността на предучилищните заведения’ [6, 92].

Начинът на общуване на възрастните е онзи пример за децата, който те ще следват през целия си живот, като го превърнат в свой собствен опит. Споделената отговорност, подкрепата и позитивното общуване между всички възрастни е най-прекия път към сърцата на децата и единствения начин да израстват те щастливи и успешни!

References:

1. Algafari M. Silniyat roditel nikoga ne podhozhdha silovo, Purvite 7.bg
2. Berman R. Deteto ima pravo na vsyakakvi chuvstva, no ne i na vsyakakvo povedenie <http://www.obekti.bg/>;
3. Bachvarova V. Emotsii i razpoznavane na emotsiite, sayt „Novite roditeli“ /Tsentar za priobshtavashto obrazovanie/;
4. Bukay H. Patyat na sreshtite, izd. „Hermes“, Boucay.com;
5. Vasilev V., Stamatov R. Psihologicheskite osnovi na altruizma i empatiyata. Psihologia;
6. Vacheva, S. (2014) Preduchilishtno obrazovanie -aktualni problemi. Uchebno pomagalo. Shumen, Un. izd-vo "Ep. K. Preslavski".
7. Glasar U. Teoria na izbora, Izdatelstvo „Kragozor“ kragozor.com;
8. Lyuis Bet. Nay-dobrite uchiteli, koito poznavam izd. „Paisiy Hilendarski“ <http://cleverbook.net/>;
9. Matyus A. Kak raboti zhivotat. (2016) Izd. „Gnezdoto“, Sofia;
10. Petrova S. Za bebetata i malkite detsa: slovoto – moshten sazdatel na vrazki s mozaka, uchiteli.bg :www.webstage.bg;
11. Piarsan R.,Leadership.bg - Balgarski portal za liderstvo i lichnostno razvitie;
12. Prudey V. Detsata se nuzhdayat ot ogranichenia, za da rastat shtastlivi-uchiteli.bg :www.webstage.bg;
13. Prudey V. Bezmalvnata opasnost, koyato zaplashva savremennite detsa, uchiteli.bg :www.webstage.bg;
14. Cherneva A.(1995) br. 2 Preduchilishtno vazpitanie; Prikazkata zhivota na savremennoto dete,
15. Yul Y. Za blizostta, uvazhenieto i granitsite mezhdu roditeli i detsa <http://espirited.com> Iztochnik: <https://www.diana.bg/>.